

بررسی سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال بزه تقلب در مواد خوردنی

* محسن عینی * * محمدرضا خضابی خسرقی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۷/۰۳ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۹/۱۶

چکیده

جرم تقلب در مواد خوردنی یکی از جرایم عمومی می‌باشد که تهدیدی جدی بر سلامت مردم به شمار می‌آید. به جرات می‌توان گفت که این بزه از زمان پیدایش انسان در این کره خاکی تا به حال وجود داشته اما از زمان انقلاب صنعتی و با به وجود آمدن کارخانه‌های بزرگ تولید کننده مواد خوراکی شکلی خطرناک‌تری نسبت به گذشته بر خود گرفته است. وضعیت فعلی قوانین موجود در ارتباط با تقلب در قبال مواد خوردنی اصلاً مناسب نیست و نزدیک پنجاه سال از زمان تصویب آخرین قانون در قبال تقلب در مواد خوردنی می‌گذرد. در این مقاله علاوه بر ارائه تعریفی از تقلب در مواد خوردنی، به بررسی دلایل جرم‌انگاری مقنن در ارتباط با بزه تقلب در مواد خوراکی و همچنین بررسی عناصر تشکیل دهنده این جرم پرداخته می‌شود و نگاهی نیز به پاسخ‌های کنشی و واکنشی قانونگذار در ارتباط با این جرم خواهیم داشت.

واژگان کلیدی: سیاست جنایی، تقلب، مواد خوردنی

---

*دانشیار و عضو هیئت علمی دانشکده حقوق دانشگاه بین‌المللی امام خمینی قزوین و نویسنده مسئول
mohsen.eini@yahoo.com
*دانش آموخته گروه جزا و جرم شناسی دانشکده حقوق دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات
تهران (زنجان) و مسئول مکاتبات mr.khazabi@gmail.com

مقدمه

به دلیل این که مواد غذایی دارای کاربرد عمومی هستند و همواره مورد نیاز مردم است، گاهی افراد سودجو و متقلب به فکر استفاده از بازار فروش و پررونق آن می‌افتند و برای کم کردن هزینه‌های تولید و به دست آوردن ثروت‌های کلان، به تقلب‌هایی در این زمینه دست می‌زنند و از این راه سلامت مردم را به خطر می‌اندازند. هر چند ما نمی‌توانیم تمام خطرات موجود در زمینه سلامتی غذایی مردم را از بین ببریم ولی می‌توانیم با وضع قوانین کارآمد و به روز آنها را به حداقل برسانیم و جلوی تقلب در قبال مواد خوراکی را بگیریم، برای این منظور، قانونگذار باید سیات جنایی منسجم و هماهنگی را برای مقابله با تقلب در مواد خوردنی تنظیم نماید.

مراعات موازین بهداشتی و سلامت مواد غذایی با سلامتی و بهداشت عمومی و فردی مرتبط است. هرگونه تقلب در مواد خوردنی سلامت افراد را در مورد تهدید قرار می‌دهد و هزینه‌های قابل توجه و سنگینی را به جهت بیمار کردن انسان‌ها بر ما تحمیل می‌کند. متأسفانه در کشور ما بررسی تقلب در مواد خوردنی مورد توجه قرار نگرفته است. وضعیت فعلی قوانین موجود در ارتباط با تقلب در قبال مواد خوردنی اصلاً مناسب نیست و نزدیک ۵۰ سال از زمان تصویب آخرین قانون در قبال تقلب در مواد خوردنی می‌گذرد. پس بررسی این موضوع در عین حال که یک اهمیت است؛ کنترل، سرکوب و کیفر رفتارهای مغایر با استانداردهای پذیرفته شده در مورد مواد غذایی و جلوگیری از تقلب در مواد خوردنی یک ضرورت نیز می‌باشد.

ورود در هر بحثی، مستلزم شناخت، تعریف مشخصات و قلمرو آن بحث است. بدون در نظر گرفتن چنین امری، احتمال سرگردانی در قلمرو بحث وجود دارد. لذا ابتدا به مفهوم سیاست جنایی و تقلب در مواد خوردنی می‌پردازیم تا موضوع بحث روشن بشود.

۱. مفهوم سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال تقلب در مواد خوراکی

اصطلاح سیاست جنایی به عنوان یک رشته مطالعاتی علمی، اولین بار توسط دانشمند آلمانی آنسلم فون فوئر باخ^۱ در کتاب حقوق کیفری او که در ۱۸۰۳ میلادی چاپ و منتشر گردید، استفاده شده است. به عقیده او «سیاست جنایی مجموعه شیوه‌های سر کوبگرانه‌ای است که دولت با توسل به آن‌ها علیه جرم واکنش نشان می‌دهد» تعریف فوئر باخ نشانگر مفهوم مضیقی از سیاست جنایی می‌باشد.^۲

با ظهور مکاتب فلسفی و کیفری پس از جنگ جهانی دوم و حضور دانشمندان زیادی در خلال این مکاتب، مفهوم سیاست جنایی دچار تحول گشته و از مفهوم مضیق به سمت مفهوم موسع در حرکت قرار گرفت. مارک آنسل^۳ یکی از دانشمندانی است که به عقیده او سیاست جنایی علاوه بر شیوه‌های سر کوبگرانه تدابیر پیشگیرانه و بازدارنده را نیز شامل می‌شود. ما در این مقاله مفهوم موسع سیاست جنایی در قبال تقلب در مواد خوراکی را مورد بررسی قرار می‌دهیم.^۴

۲. جرم‌انگاری و اهداف جرم‌انگاری

به طور کلی جرم‌انگاری سازوکاری مهم و مؤثر در سیاست جنایی، فرآیندی است که به موجب آن قانونگذار با در نظر گرفتن هنجارها و ارزش‌های اساسی جامعه و با تکیه بر مبانی نظری مورد قبول خود، فعل یا ترک فعلی را ممنوع و برای آن ضمانت

---

1. Anselm Von Feuebach

۲. لازرژ، کریستین، سیاست جنایی، ترجمه: دکتر علی حسین نجفی ابرندآبادی، انتشارات یلدا، (۱۳۷۵) صفحه ۹.

3. Marc Ancel

۴. حسینی، سید محمد، سیاست جنایی در اسلام و در جمهوری اسلامی ایران، چاپ اول، انتشارات سمت (۱۳۸۳)، صفحه ۲۶ و ۲۷.

۱۳۸.....تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل، سال دهم، شماره سی و هشتم، زمستان ۱۳۹۶

اجرای کیفی وضع می‌کند بر این اساس، جرم‌انگاری امری پسینی و مبتنی بر علوم زیر ساختی همچون فلسفه حقوق، فلسفه سیاسی و علوم اجتماعی است.^۱ با نگاهی به قوانین و مقررات مربوط به تقلب در مواد خوردنی انسجام و نظم خاص در آن مشاهده نمی‌گردد و در مواردی فراوان تناقضاتی در آن آشکار است. البته قانونی که ۵۰ سال از زمان تصویب آن بگذرد، نمی‌توان انتظار داشت به روز و متناسب با مقتضیات امروز جامعه در حیطه مواد خوردنی باشد، لیکن می‌توان گفت قانونگذار در تدوین این قوانین اهدافی را مد نظر قرار داده است و این اهداف باید در اشکال مختلف سیاسی، فرهنگی، بهداشت فردی و عمومی، سلامتی فردی و اجتماعی متبلور گردد و به طور کلی قانونی که بدون توجه به اهداف مورد نظر به تصویب برسد، قانونی عبث و بیهوده و بی معنا می‌باشد. در این مقاله در پی آن هستیم تا اهدافی را که قانونگذار از جرم‌انگاری تقلب در مواد خوردنی در جستجوی آن بوده است را مورد بحث و بررسی قرار دهیم.

۲-۱. صیانت از بهداشت جامعه و بهداشت فردی

صیانت از سلامت جامعه وظیفه کلیه دستگاه‌ها و تهدید سلامت عمومی جامعه جرم تلقی می‌شود. بهداشت فردی پایه اصلی سلامت فرد و در نهایت یک جامعه را تشکیل می‌دهد. با رعایت چندین نکته ساده و روزمره در زندگی فرد، امنیت بالایی برای وی حاصل می‌شود که در نتیجه آن پیشگیری بهتر از درمان می‌باشد.

یکی از مهمترین راه‌های صیانت از بهداشت جامعه حمایت از بهداشت غذایی توسط ارگان‌های مختلف اجتماعی می‌باشد. هدف بهداشت غذایی پیشگیری از آلودگی غذایی، گسترش بیماری‌ها، و جلوگیری از مسمومیت‌های غذایی است. قوانین بهداشتی غذایی راه‌های امنی را برای آماده کردن و نگهداری مناسب مواد غذایی، و خوردن درست غذا ذکر می‌کنند. از آنجایی که یکی از اهداف جرم‌انگاری تقلب در مواد

---

۱. آقابابایی، حسین، گفتمان فقهی و جرم‌انگاری در حوزه جرایم علیه امنیت ملت و دولت، مجله فقه و حقوق، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، سال دوم، تابستان، شماره ۵، (۱۳۸۴) صفحه ۱۱ و ۱۲.

خوردنی صیانت از بهداشت جامعه است و این امر به جز رعایت بهداشت غذایی ممکن نیست بهتر است به بررسی بهداشت غذایی نیز پردازیم.

۲-۲. بهداشت غذا

بطور کلی هر موجود زنده در طی زندگی روزمره خود دارای اعمال فیزیولوژیکی متعددی است که مستلزم بکار رفتن مقداری انرژی است. برای جبران موادی که بدن در حین فعالیت‌های فیزیولوژیکی خود از دست می‌دهد به موادی احتیاج دارد که به آن غذا می‌گویند. در حقیقت انسان یا دام یا هر موجود زنده‌ای مثل یک ماشین می‌باشند و همانطور که ماشین بدون مواد محرکه قادر به فعالیت نیست و تنها یک آهن پاره محسوب می‌شود انسان نیز بدون تغذیه صحیح نمی‌تواند حیات خود را ادامه دهد.

قسمت اعظم اغذیه انسان از تغییر و تبدیل غذای صنعتی و مواد اولیه‌ای که طبیعت به او تقدیم می‌دارد فراهم می‌گردد. این تنوع غذا همان طور که بسیاری از معضلات زندگی بشر را برطرف کرده است ولی برای او مشکلاتی نیز فراهم آورده و ممکن است در اثر اندک غفلتی مثلا در کنسرو کردن گوشت یا ماهی مشکلاتی بسیار خطرناک و زیانبار به وجود آید و همچنین کشاورزانی را که با عدم رعایت بهداشت در پرورش سبزی‌ها عده زیادی را به بیماری‌های گوارشی و غیره مبتلا می‌نماید. باید در نظر داشت که بیشتر بیماری‌ها و ناراحتی‌های انسان از دستگاه گوارش سرچشمه می‌گیرد و منشاء اصلی اغلب بیماری‌های واگیری که در کمال سرعت میان مردم شیوع یافته و باعث مرگ و میر فراوان می‌گردد آب و خوراکی‌هاست. از این رو بهداشت غذا امروزه اهمیت فراوانی دارد.^۱

علم بهداشت یک رشته از علوم زیست‌شناسی است و عنصر اصلی آن آشنایی با دستورات و قواعدی است که از ابتلا انسان و حیوان به بیماری‌های میکروبی و غیر

---

۱. زهری، مراد علی، بهداشت غذا، پایان‌نامه دکترا، دانشگاه تهران (۱۳۳۵)، صفحه ۲.

۱۴۰.....تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل، سال دهم، شماره سی و هشتم، زمستان ۱۳۹۶

میکروبی جلوگیری می‌کند و سلامتی بدن را حفظ و در عملکرد اعضا مختلف بدن بهبودی کاملتری حاصل می‌نماید.

امروزه در کشورهای متمدن دنیا به اهمیت غذا و بهداشت آن پی برده‌اند ولی تعدادی از این کشورها نتوانسته‌اند؛ آنطوری که باید و شاید شایسته است این مشکل بزرگ را از جلوی پای خود بردارند. در کشورهای شرق نقصان غذایی در اثر عدم بهداشت غذا در بیشتر افراد دیده می‌شود و متأسفانه در کشور ما این امر به حد اشباع رسیده است. غذای ما بدون تنوع و بدون دقت و بهداشت و فقط بخاطر پرکردن شکم و مزه آن تهیه می‌شود، بدون اینکه به کیفیت آن پردازیم و همین امر باعث مرگ و میر فراوان در کشورها شده است. بطوریکه جمعیت کشورها تقریباً دو قرن است که به یک میزان مانده است.^۱ پس می‌توان نتیجه گرفت یکی از مهمترین دلایل قانونگذاری تقلب در مواد خوردنی توسط قوه مقننه رعایت بهداشت غذا می‌باشد و نتیجه مثبت رعایت این دلیل جلوگیری از مرگ و میر انسان‌ها و حفظ سلامتی مردم است.

۲-۳. نیاز انسان به تغذیه سالم

برای اینکه انسان‌ها بتوانند یک زندگی رضایت بخشی داشته باشند باید انرژی، پروتئین‌ها و ویتامین‌های معین و مواد معدنی بقدر کافی از مواد غذایی برای آن‌ها تأمین شود. در حال حاضر سالانه حدود 122×10^6 تن پروتئین حیوانی و گیاهی در دنیا تولید می‌شود که اگر این پروتئین بصورت یک نواخت تقسیم شود، به ازای هر نفر در روز حدود ۸۴ گرم پروتئین خواهد رسید. یکی از راه‌های تأمین پروتئین برای بشر عادت دادن به استفاده از پروتئین‌های گیاهی است.^۲

نیاز انسان به غذا یکی از احتیاجات ذاتی یا فیزیولوژیک است که مهمترین عامل بقای زندگی و طول عمر می‌باشد. احتیاج به غذا دائمی است و ارگانسیم را مجبور

۱. زهری، مراد علی، منبع پیشین، صفحه ۳.

۲. ایران پور، شهروز، صنایع غذایی و کنترل مواد غذایی ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران (۱۳۶۲)، صفحه ۲.

بررسی سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال بزه تقلب در مواد خوردنی.....۱۴۱

می‌کند تا برای بدست آوردن غذا و رفع گرسنگی کوشش کند. تغذیه صحیح و متعادل نه تنها پدیده رشد را میسر می‌سازد و به تندرستی و طول عمر می‌انجامد، بلکه با تاثیر بر روی اعصاب و روان سبب رشد فکری و نمو نیروهای روانی نیز می‌گردد. بسیاری از دولت‌ها و نهادها برنامه‌هایی را برای داشتن تغذیه سالم آغاز نموده‌اند. رژیم‌های غذایی که سبب اضافه وزن، چاقی یا دیابت می‌شوند مشکلات مختلفی را برای سلامتی افراد ایجاد می‌کنند و با به وجود آمدن بیماری‌های مختلف ناشی از تغذیه ناسالم، نیروی کار موثر در صنعت و تجارت کاهش می‌یابد و یا اینکه بازده کارکنان کم می‌شود. برنامه جدیدی که دولت انگلستان آن را ارائه داده است به این صورت می‌باشد که، مصرف مقادیر زیادی میوه و سبزی را پیشنهاد می‌کند و شعار این گروه، مصرف روزانه پنج وعده میوه و سبزی می‌باشد. تبلیغ کنندگان این برنامه، میزان مصرف میوه و سبزی در هر وعده را توضیح داده و همچنین اثرات آن را در رژیم غذایی فرد عنوان می‌کنند. دولت‌ها هم به تولید کنندگان مواد غذایی فشار می‌آورند تا غذاهای سالم‌تری تهیه کنند و همچنین تا حدی تبلیغات غذاهایی که سریع آماده می‌شوند، غذاهای فاقد مواد مغذی و یا غذاهای که میزان چربی آن‌ها بالاست را ممنوع کرده‌اند.^۱

بنابراین قانونگذار ایران نیز با وضع کردن قوانین به روز در حیطه مواد خوراکی باید گامی جدی در رفع نیاز مردم به تغذیه بر دارد و افراد جامعه را از لحاظ مواد غذایی تامین کند. همچنین قانونگذار می‌تواند با وضع قوانینی از جمله منع تبلیغ مواد غذایی ناسالم سلامت جامعه را نیز تامین کند.

---

۱. کیانی، کاظم، دایره المعارف تغذیه (تضمین سلامتی با تغذیه سالم)، انتشارات زرقلم (۱۳۸۶)، صفحه ۱۴-۱۵.

۲-۴. تاثیر مواد غذایی بر رفتارهای فردی و اجتماعی انسان

عصبانیت بدون دلیل، اضطراب، بی‌دقتی، مشکلات رفتاری، تغییر دستخط، گیجی، افسردگی، زودرنجی، نداشتن اعتماد به نفس و کم شدن حافظه مواردی هستند که می‌توانند بر اثر مصرف مواد طبیعی یا شیمیایی به وجود آیند. رابطه میان تغذیه و سلامت جسمانی برای همه کاملاً مشخص است، اما بسیاری از ما اطلاع چندانی از تغییرات رفتاری به دلیل مصرف غذاهای مختلف نداریم. بسیاری از مردم از شنیدن این که مواد غذایی بر رفتار آنها تاثیر دارد شوکه می‌شوند، اما جالب است بدانیم مواد غذایی روی سلول‌های مغزی هم اندازه هر سلول دیگر بدن تاثیر می‌گذارند. بسیاری از مواد به دلیل شباهت ساختاری با مواد مترشح‌ده در مغز باعث بی‌نظمی کل بدن می‌شوند. بسیاری از دانشمندان حذف یک ماده خاص و سپس وارد کردن آن را به رژیم غذایی باعث بروز بسیاری از بیماری‌ها مثل جنون، وهم، خیال، افسردگی، سردرد و سوء ظن می‌دانند. البته بیشترین تاثیرات مشخص غذا روی رفتار در مشکلات رفتاری کودکان بیش فعال و افرادی که حساسیت‌های شیمیایی یا پوستی مثل آگزما و یا کهیر دارند، دیده می‌شود. این واکنش‌ها در بعضی موارد بیشتر هستند و ممکن است با غذاهای حساسیت زای دیگری همزمان مصرف شوند. یکی از محققان به این نتیجه رسیده است که بعضی سردردهای مزمن در کودکان، بیش‌فعالی، زودرنجی و دردهای شکمی آن‌ها، از رژیم غذایی ایجاد شده که برای خانواده‌هایشان کاملاً غیر قابل پیش‌بینی است. تحقیقات جدید نشان می‌دهد که بیش از ۶۰ درصد بر اثر مصرف بعضی مواد واکنش نشان می‌دهند. این مواد شامل رنگهای غذایی شیمیایی، مثل تارتازین، چاشنی‌ها، نگهدارنده‌ها و محصولات لبنی کنار مواد شوینده و عطرها می‌شوند و پزشکان استرالیایی تاثیرات مواد شیمیایی و رنگی بر بی‌خوابی و زودرنجی کودکان را بسیار شدید می‌دانند.^۱

---

۱. کیانی، کاظم، منبع پیشین، صفحه ۱۱۶-۱۱۷-۱۱۸.

بررسی سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال بزه تقلب در مواد خوردنی.....۱۴۳

پس در نتیجه قانونگذار با وضع قوانین کارآمد در مورد مواد خوراکی می‌تواند بر رفتار افراد جامعه تاثیر بگذارد و حتی از این طریق موجب کاهش رفتارهای ضد اجتماعی و جرم شود.

۲-۵. پاسداری از اصول اخلاقی و ارزشی

تامین سلامت و بهداشت مردم از اصولی‌ترین موارد انسانی است که تمام دولت‌ها و احاد جوامع مختلف بدان توجه ویژه‌ای دارند. یکی از بزرگترین تبعات منفی تقلب در موارد خوراکی در کشور تبلیغات منفی بهداشتی آن در جامعه است. اصولاً کالاهای تقلبی خوراکی به دلیل نبود نظارت بر آن‌ها و با هدف کسب سود بیشتر تولید می‌شوند. به همین دلیل کالاهای تقلبی و غیر استاندارد که با قیمتی اندک در کشور عرضه می‌شوند مطلوبیت زیادی برای جذب مشتری دارند. متأسفانه محصولات غذایی، آرایشی و بهداشتی جز کالاهایی هستند که به حد زیادی شاهد تقلب در آن هستیم و در نبود هیچگونه استاندارد برای این کالاهای تقلبی خوراکی به خصوص کالاهای بهداشتی و آرایشی، در سطح جامعه به طور گسترده خرید و فروش می‌شوند.

قانونگذار در سیاست جنایی خود اقداماتی را در راستای حفظ و تامین سلامت و بهداشت مردم انجام داده است که متأسفانه در قسمت مجازات‌های مصوب با توجه به لطمات و آثار سوء ورود کالاهای تقلبی و غیر بهداشتی برای مصرف‌کنندگان، به نظر این مجازات‌ها بازدارنده نمی‌شود و جا دارد با اینگونه افراد با شدت عمل بیشتری برخوردار گردد. قانون یکسان سازی تشریفات ورود و خروج کالا و خدمات از کشور مصوب ۱۳۸۲، قانون اخذ مجوز از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برای واردات کلیه مواد غذایی و بهداشتی، تبصره (۱) ماده (۸) قانون ساماندهی مبادلات مرزی مصوب ۱۳۸۴ از این قبیل موارد است.

لازم به ذکر است که ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز در مصوبه جلسه شصت و نهم مورخ ۱۳۸۵/۸/۱ سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی را موظف نموده در مورد مواد غذایی، دارویی، آرایشی و بهداشتی و مواردی که قانون، تایید

۱۴۴.....تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل، سال دهم، شماره سی و هشتم، زمستان ۱۳۹۶

عرضه آنها را منحصر از تکالیف وزارت بهداشت قرار داده استعلام لازم از مرجع مربوطه به عمل آید و در صورت غیر بهداشتی و غیر استاندارد بودن این کالاها نسبت به منهدم نمودن آنها اقدام نماید.^۱

تولید کالای تقلبی و غیر بهداشتی، استفاده از مواد شیمیایی به جای مواد طبیعی و قاچاق کالاهای خوراکی مغایر با اصول و ارزش‌های جامعه است و سیاست جنایی تقنینی ما باید به سمتی باشد که باعث به حداقل رسیدن این قبیل موارد مغایر با اصول اخلاقی شود.

۲-۶. تامین امنیت عمومی

پیش شرط رشد جوامع و خودشکوفایی آنها، متکی بر «سرمایه انسانی» و «سرمایه اجتماعی» بوده و این دو نیازمند امنیت، احساس امنیت و ایمنی است. این نیاز تا به آنجا ارزشمند و اساسی شمرده می‌شود که برخی بر این باورند که احساس امنیت بر وجود امنیت و امنیت بر معشیت مقدم است. بی تردید آنگاه که روح و جسم مردمان در آرامش و آسودگی خاطر باشد. تمام قوای ذهنی و جسمی آنها معطوف به خودشکوفایی مادی و معنوی می‌گردد. به همین منظور است که امام علی (ع) می‌فرماید: «نعمتی گوارتر از امنیت نیست و در فرازی دیگر رفاه و خوشی و آسایش را نیز در گرو امنیت دانسته و می‌فرماید: «رفاهیت زندگی در امنیت است.»

در اینکه تامین امنیت وظیفه دولت‌هاست مناقشه‌ای از سوی اندیشه‌پردازان مطرح نمی‌باشد و همگان بر اینکه دولت عهده‌دار امنیت ملک و ملت می‌باشد اتفاق نظر دارند. لیکن گروهی از آنها برآنند که این وظیفه فقط توسط دولت ممکن نیست بلکه با توجه به تحولات قرون اخیر، امنیت با مشارکت شهروندان امکان بقا و پایداری دارد. با نگاهی بر قوانین و مقررات مربوط به تقلب در مواد خوردنی در خواهیم یافت که یکی از اهداف قانونگذار در مبارزه با این جرم حفظ امنیت عمومی می‌باشد، ممنوعیت

---

۱. مجموعه قوانین و مقررات قاچاق کالا و ارز، صفحه ۴۳۸.

ورود مواد خوراکی متقلبانه و غیر استاندارد همه در راستای حفظ امنیت عمومی کشور می‌باشد و گاه ما شاهد آن هستیم که قانونگذار برای برخی از موارد، قانون خاص پیش بینی کرده و نسبت به اعمال مجازات‌های شدید اقدام نموده است و برخی نیز در قوانین عام مواد خوراکی به آن اشاره گردیده است.

۲-۷. امنیت غذایی و ضرورت آن

یکی از اهداف اصلی سیاست‌های توسعه در جوامع مختلف ایجاد امنیت غذایی است، دسترسی به مواد غذایی کافی و سلامت تغذیه‌ای از محورهای اصلی توسعه و زیرساخت پرورش و توسعه منابع انسانی کارآمد محسوب می‌شود. نقش تغذیه در سلامت، افزایش کارایی و توسعه اقتصادی با پژوهش‌های گسترده در سطح جهان به ویژه در دو دهه اخیر اثبات شده است. نظر به این که دسترسی به غذای کافی و سالم از حقوق اولیه انسان است دولت‌ها مکلف به تأمین "امنیت غذایی" هستند.^۱ امنیت غذایی یکی از مهمترین مؤلفه‌های امنیت ملی محسوب می‌شود و بنیان یک جامعه توسعه یافته و عنصر اصلی سلامت فکری، روانی و جسمی اعضای آن است. چنانچه عامل توسعه‌یافتگی و عنصر اصلی سلامت فکری، روانی و جسمی اعضای آن است.^۲ چنانچه امنیت غذایی جامعه به عنوان یک سیاست امنیت ملی قلمداد شود که کمیت و کیفیت آن سطح امنیت ملی در هر کشور را تعیین می‌کند، عرضه بهینه سطح مطلوبی از امنیت ملی مستلزم تدارک سطح بهینه امنیت غذایی است.^۳

با برجسته‌شدن مفهوم توسعه انسانی در سطح جهان، مفهوم "امنیت غذایی" اهمیت افزون‌تری یافته است، تحت تأثیر فعالیت‌های سازمان ملل، نهادهای بین‌المللی فعال در

۱. محلاتی، صلاح الدین. ارتباط تنگاتنگ و خطرناک فرهنگ اقتصاد و نظام‌های غذایی، مجله دانشکده

ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، تابستان و پاییز (۱۳۸۰) صفحه ۱۳۴.

۲. رهبر، فرهاد و مبینی دهکردی، علی، رویکردی نو به راهبرد امنیت غذایی (از منظر عرضه با ثبات

مواد غذایی)، فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی، شماره ۱۴، (۱۳۸۳) صفحه ۲.

۳. همان، صفحه ۲.

۱۴۶.....تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل، سال دهم، شماره سی و هشتم، زمستان ۱۳۹۶

صنعت غذا و کشورهای توسعه‌یافته، کشورهای اسلامی عضو کنفرانس اسلامی نیز که در توسعه انسانی سطح متوسط یا پایین دارند، "امنیت غذایی" را مورد توجه جدی قرار داده و با استفاده از راهکارهای مختلف در صدد توسعه "امنیت غذایی" کشور خود هستند.^۱

بی‌تردید یکی از پیش‌زمینه‌های دستیابی به امنیت غذا، اصلاح قوانین و مقررات حاکم بر تولید و عرضه مواد غذایی اعم از مواد اولیه غذایی و مواد غذایی فرآوری شده است، چنانچه مقررات در این حوزه جامع و کامل نباشد و سیاست جنایی منسجمی وجود نداشته باشد تحقق مؤلفه‌های "امنیت غذایی" به سختی امکان‌پذیر می‌گردد، زیرا نقص قوانین و مقررات یا تأمین غذایی کافی را مشکل می‌کند یا سلامت مواد غذایی را در معرض تهدید قرار می‌دهد.

سازمان ملل متحد در سال ۱۹۷۵ میلادی "امنیت غذایی" را به شرح زیر تعریف کرد: "امنیت غذایی" عبارت است از عرضه مستمر کالاهای غذایی اصلی در سطح جهانی به منظور بهبود مستمر مصرف غذا و از بین بردن اثرات نامطلوب نوسانات قیمت غذا" در سال ۱۹۸۴ میلادی سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (FAO) امنیت غذایی را چنین تعریف کرد: "امنیت غذایی یعنی اطمینان از اینکه همه مردم در همه اوقات به غذاهای اصلی مورد نیاز خویش دسترسی فیزیکی و اقتصادی داشته باشند."^۲

در سال ۱۹۹۶ میلادی اجلاس جهانی غذا کامل‌ترین تعریف را برای امنیت غذایی به شرح زیر ارائه کرد: "امنیت غذایی زمانی وجود دارد که همه مردم هر زمان به غذای کافی، سالم و مغذی دسترسی فیزیکی و اقتصادی داشته باشند و غذای قابل دسترسی

---

۱. بختیاری، صادق و حقی، زهرا، بررسی امنیت اقتصادی و توسعه انسانی در کشورهای اسلامی، مجله اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال یازدهم، شماره ۴۳ و ۴۴، (۱۳۸۲) صفحه ۲۲.

۲. بختیاری، صادق و حقی، زهرا، همان، صفحه ۲۳.

بررسی سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال بزه تقلب در مواد خوردنی.....۱۴۷

نیازهای یک رژیم تغذیه‌ای سازگار با ترجیحات آن‌ها را برای یک زندگی سالم و پرنشاط برآورده کند.^۱

شاخص‌های تعیین‌کننده امنیت غذایی عبارتند از: وجود مواد غذایی^۲ دسترسی به مواد غذایی^۳ استفاده از مواد غذایی^۴ در صورت وجود این سه مولفه در هر کشوری می‌توان نتیجه گرفت که آن کشور دارای امنیت غذایی می‌باشد.

۳. چارچوبه حقوقی جرم تقلب در مواد خوردنی

جرم تقلب در مواد غذایی و خوردنی نیز همانند دیگر جرایم دارای ۳ رکن (عنصر) می‌باشد و وجود هر سه عنصر در تشکیل و تحقق جرم فوق ضروری است، لذا در این مقاله به بررسی عناصر قانونی، مادی و معنوی اشاره می‌نمایم.

۳-۱. رکن قانونی

وجود عنصر قانونی برای شناخت جرم لازم و ضروری است و بدون وجود آن تحقق جرم امکان ندارد. بنابراین تحقق جرم و صدور حکم مجازات منوط را به نص صریح قانون است چون بدون قانون جرم محقق نمی‌شود و گزاف نیست که گفته شود قانون رکن لازم جرم است.^۵

فرآیند قانونگذاری در قبال تقلب در مواد خوردنی در کشور ما سابقه دیرینه دارد، قانون بهداشت شهری مصوب ۱۳۲۹/۱۱/۲۹ که برای نظارت بر فعالیت اشخاص در

---

۱. مبینی دهکردی، رویکردی، علی، نو به انتخابات بهترین گزینه راهبردی امنیت غذایی جمهوری اسلامی ایران، مجله اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال سیزدهم، شماره ۵۱، (۱۳۸۴) صفحه ۱۷.

2. Food Availability

3. Food Access

4. Food Utilization

۵. اشرافیان بناب، مازیار، ضروریات پزشکی قانونی، جلد نخست، انتشارات تیمور زاده، تهران، (۱۳۸۰) صفحه ۱۲۷.

۱۴۸.....تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل، سال دهم، شماره سی و هشتم، زمستان ۱۳۹۶

امور پزشکی، دارویی و غذایی و خوردنی تصویب شده است، را در این زمینه می‌توان مثال زد.

قانون مربوط به مقررات امور پزشکی و دارویی و مواد خوردنی و آشامیدنی مصوب ۱۳۳۴/۲/۲۹ نیز از جمله مواردی است که مقنن در قبال تقلب در مواد خوراکی تصویب کرده بود. قانون فوق مشتمل بر ۲۵ ماده می‌باشد که بعداً اصلاحاتی در آن‌ها انجام شد و جهت تکمیل نواقص قانون بهداشت شهری (۱۳۲۹) تصویب شده است. هر چند قانون بهداشت شهری به موجب این قانون، صریحاً نسخ نشده است، ولی به نظر می‌رسد در برخی موارد، قانون مربوط به مقررات امور پزشکی و دارویی و مواد خوردنی و آشامیدنی به طور ضمنی ناسخ قانون بهداشت شهری است.

قانون مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی مصوب ۱۳۴۶/۴/۲۲ قانونی است که در حال حاضر قابل استناد در محاکم دادگستری است و قوانین مغایر با قانون فوق قابل استناد در محاکم نمی‌باشد. پس از تصویب مواد ۱۸ و ۱۹ قانون مربوط به مقررات امور پزشکی دارویی مواد خوردنی در سال ۱۳۳۴ که حاکم بر تقلب مواد دارویی و غذایی می‌باشد. قانون فوق عملاً نتوانست در خصوص جرایم مواد غذایی مفید و مؤثر باشد و این قانون از این نظر دارای اشکالات اساسی بود. لذا قانونگذار در سال ۱۳۴۶ بر آن شد تا قانون کاملتر و اختصاصی در خصوص جرایم مربوط به مواد غذایی و خوردنی رفع نماید. لذا در سال ۱۳۴۶ مبادرت به تدوین و تصویب قانون مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی نمود که به مراتب کاملتر و دقیق‌تر از قانون سال ۱۳۴۴ بود. قانون فوق مهمترین قانون حاکم بر صنعت تولید و عرضه مواد غذایی است. در واقع هدف از تصویب این قانون، خارج کردن مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی از قانون مقررات امور پزشکی و دارویی بود، بنابراین برخی از احکام آن با مقررات قانون مقررات امور پزشکی و دارویی تعارض دارد و ناسخ ضمنی آنهاست. این قانون پس از تصویب در سال ۱۳۴۶ سه بار اصلاح شده است که به شرح زیر می‌باشد:

بررسی سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال بزه تقلب در مواد خوردنی.....۱۴۹

- ۱- اصلاح ماده ۲ قانون مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی در سال ۱۳۴۷
- ۲- اصلاح مواد ۱ و ۲ و ۳ قانون خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی در سال ۱۳۵۳ به صورت زیر:
  - ۱-۲- الحاق بند ۶ به ماده ۱ قانون فوق
  - ۲-۲- اصلاح ماده ۲ و بندهای آن
  - ۳-۲- اصلاح ماده ۳ قانون فوق
- ۳- قانون اصلاح ماده ۱۳ قانون مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی و الحاق سه تبصره به آن مصوب ۱۳۷۹/۹/۱۳ مجلس شورای اسلامی.
ماده ۶۸۸ ق.م.ا.م. مصوب مجلس شورای اسلامی که نظارت دارد بر اقداماتی که علیه بهداشت عمومی تهدید محسوب می‌شود، در مواردی قضات در مجازات جرایم مواد خوردنی به آن استناد می‌نمایند. در نتیجه ماده فوق نیز رکن قانونی بزه تقلب در مواد خوردنی محسوب می‌شود.
قانون تعزیرات حکومتی در امور بهداشتی و درمانی شامل ۴۴ ماده و در ۴ فصل تدوین و در تاریخ ۱۳۶۷/۱۲/۲۳ به تصویب مجمع تشخیص مصلحت نظام رسید و در تاریخ ۱۳۷۳/۱۲/۲۳ اصلاح گردید. فصل سوم قانون تعزیرات حکومتی در امور بهداشتی و درمانی اختصاص به تخلفات در خصوص مواد غذایی، خوردنی، آرایشی، و بهداشتی دارد. در نتیجه فصل سوم قانون فوق نیز رکن قانونی بزه تقلب در مواد خوردنی محسوب می‌شود.
در نهایت مواد ۱۱۲ و ۱۱۳ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران و قانون سازمان دامپزشکی کشور مصوب ۱۳۵۰/۳/۲۴ و قانون مجازات اخلاص کنندگان در عرضه دام و توضیح گوشت مصوب ۱۳۵۳/۲/۱۷ نیز رکن قانونی بزه تقلب در مواد خوردنی محسوب می‌شوند.

۲-۳. رکن مادی جرم

عنصر دوم برای تحقق جرم، عنصر مادی است، برای تحقق عنصر مادی جرم، مجرم باید مبادرت به فعل یا ترک فعلی کند که ملموس، محسوس و عینی بوده و در قانون عنوان مجرمانه داشته باشد.^۱

موضوع جرم تقلب در مواد غذایی در بند ۱ تا ۶ ماده ۱ قانون مواد خوردنی و آشامیدنی مصوب سال ۱۳۴۶ ذکر شده است که شامل عرضه یا فروش جنسی به جای جنسی دیگر، مخلوط کردن مواد خارجی بر جنسی به منظور سوء استفاده، عدم رعایت استاندارد یا فرمول ثبت شده در مواردی که تعیین فرمول و رعایت آن و همچنین تعیین استاندارد و رعایت آن الزامی است، فروش و عرضه جنس فاسد و یا فروش و عرضه جنسی که موعده آن گذشته باشد، به کاربران رنگ‌ها و اسانس‌ها و سایر مواد اضافی غیر مجاز در مواد غذایی و خوردنی و ساختن مواد تقلبی غذایی و خوردنی می‌باشد.

رفتار مجرمانه به دو صورت انجام می‌شود: ۱. به صورت فعل مثبت ۲. به صورت فعل منفی. اکثراً عمل مجرمانه با فعل مثبت انجام می‌گیرد. رفتار مجرمانه مثبت در ماده یک قانون قانون مواد خوراکی آشامیدنی و بهداشتی بندهای ۱، ۲، ۴، ۵، ۶ که به ترتیب شامل عرضه یا فروش جنسی به جای جنسی دیگر، مخلوط کردن مواد خارجی بر جنسی به منظور سوء استفاده، فروش و عرضه جنس فاسد و یا فروش و عرضه جنسی که موعده آن گذشته باشد، به کاربران رنگ‌ها و اسانس‌ها و سایر مواد اضافی غیر مجاز در مواد غذایی و خوردنی و ساختن مواد تقلبی غذایی و خوردنی می‌باشد.

در رفتار منفی یا ترک فعل مجرم از تکلیفی که قانون بر عهده او گذاشته است شانه خالی می‌کند.^۲ بند ۳ ماده یک قانون مواد خوراکی آشامیدنی و بهداشتی با به کار بردن عبارت عدم رعایت استاندارد یا فرمول ثبت شده در مواردی که تعیین فرمول و رعایت

۱. هر رکنی، نورد، اصول بهداشت مواد غذایی، چاپ سوم، انتشارات دانشگاه تهران (۱۳۷۸)، صفحه ۱۸۲.

۲. نوربها، رضا، زمینه حقوق جزای عمومی، انتشارات نشر داد آفرین، تهران (۱۳۸۱)، صفحه ۱۸۴.

بررسی سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال بزه تقلب در مواد خوردنی..... ۱۵۱

آن و همچنین تعیین استاندارد و رعایت آن الزامی باشد به تحقق جرم با ترک فعل اشاره دارد.

۳-۲-۱. همکاری در جرم

شرکت در جرم در بزه تقلب در مواد خوردنی طبق ماده ۱۲۴ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ می باشد. مطابق ماده فوق هر کس عالماً و عامداً با شخص یا اشخاص دیگر در یکی از جرایم قابل تعزیر یا مجازات های بازدارنده مشارکت نماید و جرم مستند به عمل همه ی آنها باشد خواه عمل هر یک به تنهایی برای وقوع جرم کافی باشد خواه نباشد و خواه اثر کار آنها مساوی باشد خواه متفاوت، شریک در جرم محسوب و مجازات او مجازات فاعل مستقل آن جرم خواهد بود. در مورد جرایم غیر عمدی (خطایی) که ناشی از خطای دو نفر یا بیشتر باشد مجازات هر یک از آنان نیز مجازات فاعل مستقل خواهد بود. اگر تأثیر مداخله و مباشرت شریکی در حصول جرم ضعیف باشد دادگاه مجازات او را به تناسب تأثیر عمل او تخفیف می دهد.

۳-۲-۲. معاونت در جرم

معاونت در جرم در بزه تقلب در مواد خوردنی عبارت است از تحریک تبانی تهیه وسایل و فراهم کردن تهسیلات برای ارتکاب جرم. معاونت در جرم منحصر به همین موارد و همگی در حد عملیات مقدماتی قرار دارد. معاونت در جرم فعل است و در جرایم غیر عمدی معاونت در جرم قابل تصور نیست.^۱

با توجه به این که جرائم مندرج در قانون مواد خوردنی و... مصوب سال ۴۶ از جرائم تعزیری می باشد لذا بند یک و بند چهارم ماده ۱۲۶ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ مذکور قابل تسری به آنها می باشد و هر کس در جرائم تقلب در مواد غذایی، خوردنی و آشامیدنی مرتکب یکی از اعمال زیر گردد به عنوان معاون در جرم قابل تعقیب بوده و طبق ماده ۱۲۶ قانون مذکور محکوم می گردد و طبق ماده ۱۲۷

۱. باهری، محمد، حقوق جزای عمومی، چاپ برادران علمی (۱۳۴۰)، صفحه ۱۸۰.

۱۵۲.....تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل، سال دهم، شماره سی و هشتم، زمستان ۱۳۹۶

قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ نیز هرکس از فرد نابالغ به‌عنوان وسیله ارتکاب جرم مستند به خود استفاده نماید به حداکثر مجازات قانونی همان جرم محکوم می‌گردد. همچنین هرکس در رفتار مجرمانه فرد نابالغی معاونت کند به حداکثر مجازات معاونت در آن جرم محکوم می‌شود. هر چند در تبصره ۲ ماده ۳ قانون تقلب در مواد خوردنی و... معاون را به مجازات‌هایی که برای مباشر عمل مقرر شده است، محکوم کرده است.

از حیث نتیجه مجرمانه، جرائم به مطلق و مقید تقسیم می‌شوند.^۱ بزه تقلب در مواد خوردنی جرمی مطلق است. صرف نظر از نتایجی که ممکن است از این عمل حاصل شود جرم دانسته شده است و صرف اقدام به عمل متقلبانه توسط مرتکب موجب مجازات او می‌باشد.

از حیث موقعیت زمانی از آنجایی که جرم تقلب در مواد خوردنی به صورت آنی به وقوع می‌پیوندد و استمرار پیدا نمی‌کند، این بزه جرم آنی محسوب می‌شود.

۳-۳. رکن معنوی جرم

۳-۳-۱. جرایم عمدی

هر کس به عمد مرتکب تقلب در مواد خوردنی شود مطمئناً مطابق قانون ۱۳۴۶ مجازات خواهد شد.

تشدید مجازات در جرائم عمدی تقلب در مواد غذایی و خوردنی بر اساس ماده ۴ قانون مواد خوردنی و... مصوب سال ۱۳۴۶ اگر چنانچه در مواد غذایی تقلبی و آلوده مواد سمی به حد غیر مجاز یافت شود، دادگاه رسیدگی کننده به پرونده بر حسب اثرات مواد غذایی تقلبی (با توجه به ماده ۲ قانون)، مرتکب و یا مرتکبین جرائم فوق را می‌تواند به حداکثر مجازات‌های مقرر محکوم نماید.

---

۱. افراسیابی، محمد اسماعیل، حقوق جزای عمومی، جلد اول، چاپ دوم، انتشارات فردوسی (۱۳۷۶)، صفحه ۳۵۴.

۳-۲-۳. جرایم غیر عمدی

ارتکاب غیر عمدی جرم تقلب در مواد غذایی و خوردنی در ماده ۶ قانون مواد خوردنی و... مصوب سال ۱۳۴۶ ذکر گردیده است که به آن اشاره می‌نمایم.

الف) در صورتی که مصرف مواد غذایی و خوردنی که بر اثر بی احتیاطی یا مبالاتی یا عدم مهارت تهیه کننده یا سازنده یا فروشنده یا عرضه کننده بوجود آمده است موجب بروز بیماری و یا آسیبی گردد که مدت معالجه آن کمتر از ۱ ماه است مرتکب جرم (هر یک از اشخاص داخل جرم) به ۲ ماه تا ۶ ماه حبس تأدیبی محکوم می‌شود.

ب) در صورتی که هر یک از موارد ذکر شده در قسمت الف منجر به بیماری و یا آسیبی در مصرف کننده شود و مدت معالجه آن بیش از ۱ ماه باشد، مرتکب جرم به حداکثر مجازات مقرر در قانون که ۶ ماه می‌باشد محکوم می‌گردد علاوه بر آن به تأدیه غرامت (خسارت) از ۵ هزار تا ۵۰ هزار ریال نیز محکوم می‌شود.

در کلیه مجازات‌های مندرج در جرائم عمدی و غیر عمدی تقلب در مواد غذایی و خوردنی که موجب بیماری یا نقص عضو مصرف کننده گردد حسب مورد با توجه به میزان خسارت جانی وارده که با نظر کارشناس پزشکی قانون مشخص شده است مباشر جرم محکوم به پرداخت دیه یا ارش طبق قانون مجازات اسلامی می‌گردد، بحث مجازات دیه در زمان تدوین قوانین مواد غذایی و خوردنی وجود نداشت لذا قانون فوق از این نظر ساکت است که در این خصوص مواد مندرج کتاب چهارم بخش دیات قانون مجازات اسلامی جانشین آن می‌گردد و قابل اعمال است. در صورتی که جرم غیر عمدی تقلب در مواد غذایی و خوردنی موجب مرگ مصرف کننده شود مباشر جرم به پرداخت دیه کامل در حق اولیای دم (علاوه بر مجازات‌های تعزیری) محکوم می‌شود.

۱۵۴.....تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل، سال دهم، شماره سی و هشتم، زمستان ۱۳۹۶

۴. بررسی پاسخ‌های کنشی قانونگذار برای جلوگیری از اتکاب جرم

در مواد خوردنی

پاسخ‌های غیر کیفری در جرایم مختلف از جمله جرایم تقلب در مواد خوردنی می‌تواند به عنوان جایگزین مناسبی در مقابل رویکرد سرکوبگرانه و در جهت پیشگیری از وقوع این جرایم و از بین بردن موقعیت‌های جرم‌زا، مورد توجه قرار گیرد. یکی از مهمترین راه‌های پیشگیری از وقوع جرایم تقلب در مواد خوردنی، وضع و تصویب قوانینی است که نظارت مستمر بر تولید کننده‌های مواد غذایی و عرضه کنندگان آن باشد.

۴-۱. کشف و شناسایی و تشخیص موارد تقلب در مواد خوراکی

این امر توسط نیروی انتظامی که بر اساس قسمت د بند ۸ ماده ۴ قانون نیروهای انتظامی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۲۷/۴/۱۳۶۹ یکی از وظایفی که به عنوان ضابط قوه قضاییه به عهده نیروی انتظامی محول شده است، پیشگیری از وقوع جرایم است، انجام می‌گیرد.

همچنین پزشکی قانونی نیز بر اساس ماده ۸۸ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری و بر اساس ماده ۱ قانون تشکیل پزشکی قانونی کشور مصوب ۲۷/۴/۱۳۷۲ در تشخیص تقلب در مواد خوراکی و... نقش مهمی می‌تواند بر عهده داشته باشد.

۴-۲. نظارت و الزام به استاندارد سازی مواد خوردنی

طبق ماده یک قانون اصلاح قوانین و مقررات موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران مصوب ۱۳۷۱/۱۱/۲۵ به منظور تعیین، و تدوین و نشر استانداردهای (رسمی) و نظارت بر اجرای آن‌ها و... موسسه فوق تشکیل می‌گردد. بازرسان و کارشناسان موسسه بر اساس ماده ۱۳ قانون مجاز هستند به دستور موسسه به محل‌های تولید، بسته‌بندی،

بررسی سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال بزه تقلب در مواد خوردنی..... ۱۵۵

تمرکز، عرضه و فروش کالاها و یا خدمات مشمول استانداردهای اجباری وارد شده و به بازرسی و نمونه برداری بپردازند.

۳-۴. نظارت بر دام و فرآورده‌های دامی

سازمان دامپزشکی کشور که در زیر مجموعه خود ادارات کل دامپزشکی استان را دارد و در مواردی بر اساس قانون، مسئولیت نظارت و بازرسی در بعضی از مواد غذایی و خوردنی را به عهده دارند این سازمان هم اکنون وابسته به وزارت جهاد کشاورزی می‌باشد. وظایف سازمان دامپزشکی کشور در خصوص مواد خوراکی بر اساس قانون سازمان دامپزشکی کشور مصوب ۱۳۵۰/۳/۲۴ بررسی بیماری‌های دامی، شناسایی مناطق و منابع آلوده و راه سرایت و طرز انتشار بیماری‌ها (بند الف از ماده ۳ قانون)، تأمین بهداشت دام کشور از طریق پیشگیری و مبارزه با بیماری‌های همه گیر و قرنطینه ای دام (بند ب از ماده ۳ قانون)، تأسیس پست‌های قرنطینه‌ای در نوار مرزی و داخل کشور به منظور جلوگیری از سرایت بیماری‌های دامی، همچنین کنترل بهداشتی ورود و خروج دام و فرآورده‌های خام دامی (طبق بند ۱ از ماده ۳ قانون)، نظارت در نقل و انتقال دام و فرآورده‌های خام دامی و صدور گواهی بهداشتی در خصوص آن‌ها (طبق بند ۲ از ماده ۳ قانون)، نظارت بهداشتی محل نگهداری دام و سایر تأسیسات پرورش دام و کارخانه‌های تولید خوراک دام از لحاظ بهداشتی (طبق بند ۳ از ماده ۳ قانون) و نظارت بهداشت کشتارگاه‌ها و کارخانه‌های تولید و تهیه فرآورده‌های خام دامی، می‌باشد.

۴-۴. نظارت بر کلیه کالاها و فرآورده‌های تولیدی

اداره کل نظارت و بازرسی کارشناسان و بازرسان بر کلیه کالاها و فرآورده‌های تولیدی نظارت دارند که یکی از موارد نظارت این اداره مربوط به مواد خوراکی است. در این خصوص بر مواردی چون رعایت ضوابط و مقررات استاندارد، فرمول ساخت، بسته بندی، بر حسب اطلاعاتی، شماره پروانه ساخت، تاریخ تولید و مصرف، عرضه و فروش در شرایط بهداشتی و... نظارت دارند.

۱۵۶.....تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل، سال دهم، شماره سی و هشتم، زمستان ۱۳۹۶

۴-۵. پیشگیری توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در خصوص

تقلب در مواد خوردنی

بر اساس بندهای ماده یک قانون فوق وظایف وزارتخانه مذکور در برابر مواد غذایی و خوردنی به شرح زیر است: تعیین و اعلام استانداردهای مربوط به مواد خوردنی (طبق قسمت (ب) بند ۱) از ماده یک قانون، تعیین و اعلام استانداردهای مربوط به بهداشت کلیه موسسات خدماتی و تولیدی مربوط به مواد غذایی (طبق قسمت ج بند ۱ از ماده یک قانون)، صدور، تمدید، لغو موقت یا دائم پروانه‌های ساخت فرآورده‌های خوراکی (طبق قسمت دوم بند ۱۲ از ماده یک قانون)، انجام نظارت و کنترل کیفی فرآورده‌های خوراکی (طبق بند ۱۳ از ماده یک قانون)، تعیین ضوابط و مقررات لازم برای موسسات تولید مواد خوراکی (طبق قسمت دوم بند ۱۳ از ماده یک قانون)، تعیین ضوابط و مقررات لازم برای ساخت فرآورده‌های خوراکی (طبق قسمت دوم بند ۱۳ از ماده یک قانون) و تعیین ضوابط مربوط به ورود، ساخت، نگهداری، صدور و انهدام مواد اولیه خوراکی (طبق بند ۱۷ از ماده یک قانون).

۴-۶. پیشگیری توسط کارشناسان و بازرسان بهداشت محیط

وظایف کارشناسان شامل ۱. نظارت و کنترل سلامتی کارکنان مراکز و اماکن تولید، ساخت، عرضه و فروش مواد غذایی و خوردنی، ۲. نظارت و بازرسی اماکن و مراکز تولید، عرضه و فروش مواد غذایی از نظر رعایت اصول و نکات بهداشتی در امور مواد غذایی و خوردنی، ۳. نظارت و بازرسی اماکن و مراکز تولید، عرضه و فروش از نظر رعایت مقررات اصول بهداشتی در خصوص محل فعالیت، تجهیزات، ابزار و امکانات لازم در تهیه، ساخت، عرضه و فروش مواد غذایی و خوردنی می‌باشد.

۴-۷. پیشگیری توسط اداره کل نظارت بر مواد غذایی و خوردنی

این اداره کل زیر مجموعه معاونت غذا و دارو وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می باشد که در خصوص مواد زیر در امر مواد غذایی، خوردنی دخالت و نظارت دارد.

۱. صدور پروانه ساخت، تأسیس و بهره‌برداری در خصوص مواد خوردنی، ۲.
- نظارت بر مواد غذایی و خوردنی در مراحل مواد اولیه وارداتی با مورد استفاده در صنایع غذایی و نیز در مرحله تبدیل و تغییر مواد اولیه غذایی و تولید و عرضه فرآورده‌های غذایی و خوردنی، ۳. صدور پروانه مسئول فنی جهت کارخانجات و مراکز و کارگاه‌های تولید مواد غذایی و خوردنی، ۴. تعیین و اعلام استانداردهای مربوط به مواد خوراکی ۵. تعیین ضوابط و مقررات لازم در مورد موسسات تولید مواد خوراکی و فرآورده‌های مربوطه به آن کارشناسان و بازرسان اداره کل نظارت بر مواد غذایی.

۵. بررسی پاسخ‌های واکنشی قانونگذار برای جلوگیری از اتکاب

جرم در مواد خوردنی

۵-۱. ماهیت مجازات‌ها

مجازات‌ها در حقوق کیفری ایران برای اشخاص حقیقی به چهار نوع تقسیم شده‌اند. به موجب ماده ۱۴ قانون مجازات اسلامی مجازات‌ها عبارتند از:

۱_ حد، ۲_ قصاص، ۳_ دیه، ۴_ تعزیر

با نگاهی بر تعاریف هر کدام از مجازات‌ها که در مواد بعدی ماده فوق بیان گردیده و با توجه به تعاریف ارائه شده از جرایم تقلب در مواد خوردنی و ماهیت این جرایم، می‌توان به طور قطع مجازات‌های تقلب در مواد خوردنی را خارج از سه قسم دانست. اما در خصوص دو قسم اخیر نیاز به دقت بیشتری وجود دارد.

۱۵۸.....تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل، سال دهم، شماره سی و هشتم، زمستان ۱۳۹۶

ماده ۱۸ق.م.ا مصوب ۹۲ در تعریف تعزیر مقرر می‌دارد: «تعزیر مجازاتی است که مشمول عنوان حد، قصاص یا دیه نیست و به موجب قانون در موارد ارتکاب محرمات شرعی یا نقض مقررات حکومتی تعیین و اعمال می‌گردد. نوع، مقدار، کیفیت اجراء و مقررات مربوط به تخفیف، تعلیق، سقوط و سایر احکام تعزیر به موجب قانون تعیین می‌شود.»

آنچه مسلم است این است که با توجه به ماده ۱۸ قانون تقلب در مواد خوردنی و... جرایم تقلب در مواد خوردنی از نوع تعزیری است ولیکن نه تعزیرات شرعی، بلکه تعزیرات حکومتی. زیرا حکومت بنا به مصالح اقتصادی، سلامتی، بهداشتی و اجتماعی خود مقرراتی وضع نموده و برای ضمانت اجرایی این مقررات و جلوگیری از ارتکاب تخلف در برای افراد مرتکب و متخلف مجازات‌هایی را در نظر گرفته است. با توجه به اینکه جرایم تقلب در مواد خوردنی فاقد سابقه شرعی می‌باشند، با توجه به ماده (۱۸) ق.م.ا ن می‌توان برای آن‌ها مجازاتی از نوع تعزیر شرعی معین نمود. بنابراین اینگونه جرایم از نوع تعزیرات حکومتی می‌باشد.

۵-۲. انواع مجازات‌ها و پاسخ‌های واکنشی مقنن

در قوانین و مقررات موجود در رابطه با تقلب در مواد خوردنی مجازات‌های مختلفی برای متقلبین مواد خوردنی از طرف قانونگذار تعیین شده است. مجازات‌های پیش‌بینی شده برای تقلب در مواد خوردنی عمدتاً و شاید بتوان گفت عموماً از نوع مجازات‌های اصلی^۱ هستند و همچنین در بعضی از موارد مجازات‌ها جنبه تکمیلی دارد. مجازات‌هایی که برای تقلب در مواد خوردنی برحسب موضوع آن مطابق مواد ۲، ۳ و ۴ قانون مواد خوردنی و... پیش‌بینی شده است به شکل زیر قابل تقسیم هستند.

---

۱. مجازات اصلی: برای هر جرم قانونگذار یک یا چند مجازات تعیین کرده که اجرای آنها فقط به موجب حکم قطعی دادگاه ممکن است این مجازات‌ها اصلی‌اند از این حیث که ضمانت‌های اجرایی امر و نهی قانونگذار به شمار می‌آیند و تابع مجازات دیگری نیستند. ر.ک، اردبیلی، محمد علی، پیشین، جلد دوم، صفحه صفحه ۱۵۴.

الف- حبس

حبس از مجازات‌هایی است که موجب سلب آزادی انسان می‌شود و معمولاً از لحاظ مدت حقوقدانان حبس را به بلند مدت و کوتاه مدت تقسیم می‌کنند.

حبس کوتاه مدت: در برخی موارد مجازات مرتکب تقلب در مواد خوردنی حبس کوتاه مدت است که در زیر به این موارد اشاره می‌نماییم.

اگر مواد غذایی و خوردنی تقلبی مندرج در بندهای شش گانه ماده ۱ به دست مصرف کننده نرسد یا به دست مصرف کننده برسد و موجب بیماری یا آسیب او نگردد مجازات اشخاص داخل در جرم به شرح زیر است:

۱- سازنده یا تهیه کننده یا مخلوط کننده مواد تقلبی به حبس از ۲ تا ۵ سال محکوم می‌شوند (مسبب اصلی جرم) (بند ۱ ماده ۲ قانون مواد خوردنی و... اصلاحی ۱۸/۱۲/۱۳۵۸)

۲- مرتکبین جرم (فروشنده یا عرضه کننده) به حبس از ۳ ماه تا ۱ سال محکوم می‌شوند.

اگر مواد غذایی و خوردنی تقلبی مندرج در بندهای شش گانه ماده ۱ موجب بیماری مصرف کننده یا آسیبی در او گردد که مدت معالجه آن بیش از ۱ ماه به طول بکشد مجازات مرتکب به جرم (فروشنده یا عرضه کننده) داخل در جرم حبس از ۱ سال تا ۳ سال محکوم است.

حبس بلند مدت: در برخی موارد مجازات مرتکب تقلب در مواد خوردنی حبس بلند مدت است که در زیر به این موارد اشاره می‌نماییم.

در صورتی که مصرف مواد غذایی و خوردنی تقلبی و آلوده مندرج در ماده ۱ قانون موجب نقص عضو یکی از اعضای مصرف کننده آن مواد گردد مجازات اشخاص داخل در جرم به صورت زیر است:

۱- سازنده یا تهیه کننده یا مخلوط کننده مواد غذایی و خوردنی به حبس از ۵ سال تا ۱۵ سال محکوم می‌شوند.

۱۶۰.....تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل، سال دهم، شماره سی و هشتم، زمستان ۱۳۹۶

۲- مرتکب جرم (فروشنده و عرضه کننده) به حبس از ۳ سال تا ۱۰ سال محکوم می‌شوند.

اگر مواد غذایی و خوردنی تقلبی مندرج در بندهای شش گانه ماده ۱ موجب بیماری مصرف کننده یا آسیبی در او گردد که مدت معالجه آن بیش از ۱ ماه به طول بکشد مجازات سازنده، مخلوط کننده یا تهیه کننده (مسبب این اصلی جرم) داخل در جرم به مجازات حبس از ۳ سال تا ۱۰ سال محکوم می‌شوند.

اگر مصرف مواد غذایی و خوردنی تقلبی مندرج در ماده ۱ قانون موجب فوت مصرف کننده شود مجازات مرتکب جرم (فروشنده و عرضه کننده) در جرم حبس از ۳ سال تا ۱۵ سال است.

ب- جزای نقدی

مجازات‌های مالی: مجازات‌های مالی شامل جزای نقدی و ضبط و مصادره اموال است. در جرایم تقلب در مواد خوردنی مجازات‌هایی از قبیل جریمه نقدی، در نظر گرفته شده است. به بطوری که در کلیه جرائم ذکر شده بالا (بجز مجازات اعدام) مرتکب جرم علاوه بر مجازات‌های فوق بر اساس تبصره ۱ ماده ۳ قانون مواد خوردنی و آشامیدنی و... به جزای نقدی از ۲۰ هزار تا ۵۰۰ هزار ریال و محرومیت از اشتغال به کسب و یا کار مربوط به مواد غذایی و خوردنی از ۱ سال تا ۳ سال محکوم می‌شوند.

ج- مجازات‌های بدنی

مجازات‌های بدنی: در نظام کیفری کشور ما، مجازات‌های بدنی محدود و منحصر به سه نوع مجازات سالب حیات (اعدام، قصاص، رجم) مجازات‌های قطع عضو و مجازات تازیانه است.^۱

در جرایم تقلب در مواد خوردنی در قانون مواد خوردنی... ۱۳۴۶ در صورتی که منجر به فوت مصرف کننده گردد مجازات سازنده یا تهیه کننده یا مخلوط کننده در رابطه با جرایم تقلب در مواد خوردنی مجازات اعدام پیش بینی گردیده است.

---

۱. اردبیلی، محمد علی، پیشین، جلد دوم، صفحه ۱۵۸.

بررسی سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال بزه تقلب در مواد خوردنی.....۱۶۱

همچنین براساس ماده ۱۴ قانون مذکور، مواد خوردنی تقلبی و آلوده اگر قابلیت مصرف حیوانی داشته باشند به آن مصرف می‌رسد و اگر قابلیت هیچ مصرفی را نداشته باشند به دستور دادستان یا دادگاه صادر کننده حکم، معدوم می‌گردد. در ضمن دادگاه رسیدگی کننده به جرائم فوق بر اساس ماده ۱۷ و ۱۹ قانون مجازاتهای اسلامی از جهت تتمیم مجازات علاوه بر مجازاتهای اصلی، مجازاتهای دیگری مثل تعطیلی محل کسب، لغو پروانه و محرومیت از تمام یا بعضی از حقوق اجتماعی به منظورافزایش اثر مجازات در بازدارندگی از ارتکاب جرم مجدد می‌تواند صادر نماید.

۶. مراجع پاسخ‌دهی به جرم تقلب در مواد خوردنی

در اینجا لازم است ما به مراجع پاسخ‌دهی اداری و مراجع پاسخ‌دهی قضایی در مورد بزه تقلب در مواد خوردنی نیز اشاره کنیم. مراجع پاسخ‌دهی اداری به بزه تقلب در مواد خوردنی بر اساس نرخ وظایف و حدود صلاحیت و اختیارات شامل کارشناسان، مأموران و بازرسان وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی، سازمان دامپزشکی کشور، سازمان بازرسی و نظارت و موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران می‌باشند. مراجع پاسخ‌دهی قضایی نیز دادگاه‌های عمومی و شعب تعزیرات حکومتی می‌باشند. زیرا جرائم موضوع قانون مواد خوراکی آشامیدنی و بهداشتی وفق ماده ۱۷ آن از جرائم عمومی محسوب و در صلاحیت محاکم دادگستری است. پس کلیه جرائم مندرج در این قانون از جرائم عمومی محسوب است و دادستان به محض مشاهده جرم مکلف به رسیدگی می‌باشد و نیازی به شکایت شاکی خصوصی نیست. علاوه بر این با اعلام جرم به تعزیرات حکومتی، سازمان تعزیرات حکومتی وابسته به وزارت دادگستری نیز در مواردی به جرایم مربوط به مواد غذایی و خوردنی رسیدگی می‌نماید. همچنین در پایان ذکر این نکته لازم است که بر اساس ماده ۴۴

۱۶۲.....تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل، سال دهم، شماره سی و هشتم، زمستان ۱۳۹۶

قانون تعزیرات حکومتی در امور بهداشتی و درمانی اعمال مجازات‌های تعزیرات حکومتی مانع از اجرای مجازات‌های دیگر نخواهد بود.

نتیجه‌گیری:

با ذکر مطالبی که گفته شد و همچنین با در نظر گرفتن قانون مواد خوردنی و آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی مصوب ۱۳۴۶/۲/۲۲، قانون فوق از سال ۱۳۴۶ تاکنون که در سال ۱۳۹۶ به سر می‌بریم همچنان بدون هیچ تغییری به حیات خود ادامه داده است، یعنی قانون غذای کشور ما سابقه‌ای ۵۰ ساله دارد. این قانون به طور کلی در خصوص تخلفات و میزان جرایم آن‌ها، صدور پروانه برای تاسیس کارخانه‌ها و رعایت برخی نکات بهداشتی به تنظیم برخی مواد پرداخته است. در میان مواد این قانون می‌توان به نکاتی برخورد که با شرایط امروز جالب به نظر نمی‌رسند. با بررسی سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال تقلب در مواد خوراکی به این نتیجه می‌رسیم که اولاً قانون مواد خوردنی و آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی مصوب ۱۳۴۶/۲/۲۲ ایران باید اصلاح شده و قوانین کاملتری در این زمینه تدوین شود. ثانیاً بهتر است مقنن در تدوین قانون جدید در ارتباط با تقلب در مواد خوراکی به جای مفهوم مضیق سیات جنایی، مفهوم موسع سیاست جنایی را مد نظر قرار دهد. یعنی قانونگذار علاوه بر مجازات‌ها و تدابیر سرکوب‌گرایانه، تدابیر پیشگیرانه را نیز مد نظر قرار دهد.

ثالثاً هر چند انسجام و نظم خاصی از پیشگیری در قبال تقلب در مواد خوردنی مشاهده نمی‌شود؛ اما مراجع اداری متنوعی برای پیشگیری از به وقوع پیوستن جرم تقلب در مواد خوردنی وجود دارد؛ که عبارتند از: الف- نیروی انتظامی، ب- پزشکی قانونی، ج- موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، د- سازمان دامپزشکی، و- اداره کل نظارت و بازرسی کارشناسان و بازرسان، ه- کارشناسان، مأموران و بازرسان وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی، ی- اداره کل نظارت بر مواد غذایی و خوردنی.

بررسی سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال بزه تقلب در مواد خوردنی.....۱۶۳

رابعا ارتکاب جرم تقلب در مواد خوردنی هم به صورت عمدی و هم به صورت غیر عمدی قابل تصور است. همچنین ارتکاب این جرم هم به صورت فعل مثبت و هم به صورت ترک فعل قابل تصور است.

خامسا هر چند اکثر جرایم تقلب در مواد خوردنی بر اساس قانون مواد خوردنی و... مصوب ۱۳۴۶ رسیدگی و مجازات می‌شوند؛ اما در بعضی موارد مرتکبین تقلب در مواد خوردنی را بر اساس ماده ۶۸۸ قانون مجازات اسلامی، قانون تعزیرات حکومتی در امور بهداشتی و درمانی و قانون مجازات نیروهای مسلح نیز می‌توان مجازات کرد.

پیشنهادات:

پس از بررسی سیاست جنایی ایران در قبال جرم تقلب در مواد خوردنی در جهت بهبود وضعیت موجود در کنترل این نوع جرایم و کاهش آن‌ها و رسیدگی سریعتر و مناسبتر و جلوگیری از تکرار جرم و اصلاح ساختار فعلی در جهت حفظ و امنیت و سلامت جامعه پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد.

همان طور که می‌دانیم قانون مواد خوردنی و آشامیدنی آرایشی و بهداشتی مصوب سال ۱۳۴۶ علاوه بر تقلب در مواد خوردنی و آشامیدنی مواد آرایشی و بهداشتی را نیز شامل می‌شود. به نظر ما بهتر است جرایم آرایشی و بهداشتی را از جرایم خوردنی و آشامیدنی جدا نماییم و یک قانون جداگانه تحت عنوان قانون مواد خوردنی و آشامیدنی یا قانون غذا تصویب نماییم. همچنین بهتر است قانونگذار منظور خود را از عبارت غذا و تقلب در مواد غذایی، خوردنی و آشامیدنی بیان کرده و تعریفی در این خصوص ارائه دهد و نیز قانونگذار اهداف خود را از تدوین قانون جدید بیان نماید.

نظام غذایی در هر کشوری مبنایی فرهنگی دارد، باورهای مذهبی و قواعد اخلاقی حاکم بر جامعه در کنار سایر عوامل رژیم غذایی هر جامعه را شکل می‌دهد. در قانون تقلب در مواد خوردنی و... مصوب ۱۳۴۶ به موازین شرعی در خصوص غذای حلال

۱۶۴.....تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل، سال دهم، شماره سی و هشتم، زمستان ۱۳۹۶

توجه نشده است. بنابراین پیشنهاد می‌شود که قوه مقننه در تدوین قانون جدید به این امر نیز توجه نماید.

قانونگذار بهتر است در جرم‌انگاری جرایم کم اهمیت را از جرایم پر اهمیت جدا کند تا قانون منسجم‌تر و هماهنگ‌تری داشته باشیم.

۶- قانون مربوط به مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی، مصوب سال ۱۳۴۶ می‌باشد و قبل از انقلاب تدوین گردیده است و لذا در آن مجازات‌های اسلامی لحاظ نگردیده است؛ بنابراین بهتر است قانونگذار در تدوین قانون جدید به مجازات‌های اسلامی مثل دیات توجه داشته باشد.

۷- نظر به اینکه پیشگیری از وقوع جرم در جامعه به مراتب بهتر از مجازات مجرمین است و سلامت محیط اجتماع و فضای کسب و کار با پیشگیری به نحو بهتری تأمین می‌گردد، در قوانین حاکم بر صنعت غذا نیز توجه به پیشگیری و پیش‌بینی ساز و کارهای مناسب برای جلوگیری از وقوع جرم در این حوزه ضروری است. یکی از مهمترین راه‌های پیشگیری از وقوع جرایم تقلب در مواد خوردنی، وضع و تصویب قوانینی است که نظارت مستمر بر تولید کننده‌های مواد غذایی و عرضه کنندگان آن داشته باشد.

بنابراین برای تحقق این امر ما پیشنهاد می‌کنیم که یک ساختار مستقل به نام سازمان نظارت بر مواد غذایی تاسیس شود که وظیفه‌اش تنها نظارت بر مواد غذایی باشد و در مرکز هر استان و شهرستان‌ها نیز شعبه‌ای داشته باشد. کارکنان و بازرسان این سازمان دارای تخصص در علوم تغذیه و حقوق باشند و باید اختیاراتی مانند امکان توقیف مواد غذایی ناسالم داشته باشند. همچنین با وجود اهمیت نحوه‌ی عملکرد بازرسان بهداشت غذایی در تأمین امنیت غذایی، قانونگذار باید در ارتباط با شرایط، حدود اختیارات و مسئولیت‌های بازرسان بهداشت غذایی شرایطی را در قانون تعیین نماید.

۱۱. نقش قوه قضاییه در رسیدگی به جرایم و کاهش آن‌ها و مجازات مجرمین بسیار مهم است. در خصوص جرایم تخصصی مثل مواد خوردنی لازم است که بطور

بررسی سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال بزه تقلب در مواد خوردنی.....۱۶۵

تخصصی و ویژه رسیدگی انجام شود. در خصوص مواد غذایی پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد که می‌تواند در بهبود و اصلاح ساختار فعلی مفید و مؤثر باشد.

الف. تشکیل و ایجاد نهاد دادرسی ویژه رسیدگی به جرایم بهداشتی، خوردنی و آشامیدنی و...؛ ب. تشکیل دادگاه‌های ویژه رسیدگی به جرایم خوردنی؛ ج. آموزش قضات دادگاه‌های ویژه در کنار تشکیل دادگاه‌های ویژه.

۱۶۶.....تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل، سال دهم، شماره سی و هشتم، زمستان ۱۳۹۶

فهرست منابع:

۱. آقابابایی، حسین، گفتمان فقهی و جرم‌انگاری در حوزه جرایم علیه امنیت ملت و دولت، مجله فقه و حقوق، مجله فقه و حقوق، شماره پنجم، تابستان، ۱۳۸۴.
۲. اردبیلی، محمد علی، حقوق جزای عمومی، جلد دوم، تهران، نشر میزان، ۱۳۸۲.
۳. اشرافیان بناب، مازیار، ضروریات پزشکی قانونی، تهران، جلد نخست، انتشارات تیمورزاده، ۱۳۸۰.
۴. افراسیابی، محمد اسماعیل، حقوق جزای عمومی، جلد اول، چاپ دوم، انتشارات فردوسی، ۱۳۷۶.
۵. ایران پور، شهروز، صنایع غذایی و کنترل مواد غذایی ایران، پایان‌نامه کارشناسی از شد، دانشگاه تهران، ۱۳۶۲.
۶. باهری، محمد، حقوق جزای عمومی، چاپ برادران علمی، ۱۳۴۰.
۷. بختیاری، صادق و حقی، زهرا، بررسی امنیت اقتصادی و توسعه انسانی در کشورهای اسلامی، مجله اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال یازدهم، شماره ۴۳ و ۴۴، پاییز و زمستان، ۱۳۸۲.
۸. حسینی، سیدمحمد، سیاست جنایی در اسلام و در جمهوری اسلامی ایران، چاپ اول، انتشارات سمت، ۱۳۸۳.
۹. خضابی خسرقی، محمد رضا، بررسی سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال تقلب در مواد خوردنی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات تهران (زنجان)، ۱۳۹۲.
۱۰. رهبری، فرهاد و مبینی دهکردی، علی، رویکردی نو به راهبرد امنیت غذایی (از منظر عرضه با ثبات مواد غذایی)، فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی، شماره ۱۴، زمستان، ۱۳۸۳.
۱۱. زهری، مراد علی، بهداشت غذا، پایان‌نامه دکترا، دانشگاه تهران، ۱۳۳۵.

بررسی سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال بزه تقلب در مواد خوردنی.....۱۶۷

۱۲. بختیاری، صادق و حقی، زهرا، بررسی امنیت اقتصادی و توسعه انسانی در کشورهای اسلامی، مجله اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال یازدهم، شماره ۴۳ و ۴۴، پاییز و زمستان، ۱۳۸۲.
۱۳. صفری، جواد و عباسی، سمیه، شیمی در زندگی روزمره و کشف تقلب در مواد غذایی، تهران، انتشارات دعوت، ۱۳۸۷.
۱۴. کیانی، کاظم، دایره المعارف تغذیه (تضمین سلامتی با تغذیه سالم)، چاپ اول، انتشارات زر قلم، ۱۳۸۶.
۱۵. لازرژ، کریستین، سیاست جنایی، ترجمه دکتر علی حسین نجفی ابرندآبادی، چاپ اول، انتشارات یلدا، ۱۳۷۵.
۱۶. لطفی، علی اکبر، مروری بر انواع تقلبات در مواد غذایی مختلف، پایان نامه، دانشگاه تهران، ۱۳۷۰.
۱۷. مبینی دهکردی، علی، رویکردی نو به انتخابات بهترین گزینه راهبردی امنیت غذایی جمهوری اسلامی ایران، مجله اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال سیزدهم، شماره ۵۱، پاییز، ۱۳۸۴.
۱۸. محلاتی، صلاح الدین، ارتباط تنگاتنگ و خطرناک فرهنگ اقتصاد و نظام های غذایی، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، تابستان و پاییز، ۱۳۸۰.
۱۹. نوربها، رضا، زمینه حقوق جزای عمومی، تهران، انتشارات نشر داد آفرین، ۱۳۸۱.